

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Sendt med e-post til: uttalelse@nve.no

Oslo, 22.12.2021

Saknr: 3864
Ansvarlig advokat: Mari Kjellevoid Brygfjeld

SAK NR 202104328 – HØRINGSUTTALELSE ROBSTAD M.FL. – SYRTVEIT KRAFTVERK

1. Innledning

Det vises til melding fra Agder Energi Vannkraft AS («Agder Energi») med forslag til utredningsprogram for Syrtveit kraftverk i Evje og Hornnes kommune. Vi bistår følgende grunneiere på østsiden av Syrtveitfossane:

- Odd Harald Robstad, gnr. 57 bnr. 2
- Sigmund Olav Syrtveit, gnr. 57 bnr. 1
- Torleif Klepsland, gnr. 57 bnr. 3
- Rune Hodne, gnr. 57 bnr. 5
- John Arvid Klepsland, gnr. 57 bnr. 28
- Kai Larsen, gnr. 57 bnr. 8
- Tim Davis, gnr. 57 bnr. 6 (eier og daglig leder av TrollAktiv. Det er sendt egen høringsuttalelse på vegne av selskapet).

Utgangspunktet for grunneierne er at de ikke ønsker en utbygging av Syrtveitfossane til kraftproduksjon.

Dersom det likevel blir en utbygging, er det vesentlig at inngrepene og skadevirkningene blir så små som mulig. Syrtveitfossane er et viktig landskapselement i området. Det er stor aktivitet i og rundt fossen i form av reiseliv, friluftsliv, fiske og rekreasjon. I tillegg er fossen viktig for naturmangfoldet og da særlig for fisk som bleke og ørret, og fugl som sangsvane, fiskeørn og svartbak.

2. Spørsmål om eierskap til fallrettighetene

Agder Energi har opplyst at selskapet har formell hjemmel og derfor eierskap til samtlige fallrettigheter som kan tenkes utnyttet i Syrtveit kraftverk.

Så langt grunneierne har kjennskap til, ble det i den opprinnelige avtalen fra 1890 avtalt hjemfall etter 100 år dersom fallene ikke ble utbygd. Fallrettighetene skulle i så fall vært tilbakeført til grunneierne i 1990. Det er også knyttet tvil til ervervet av de nederste fallene (Lislefoss) i 1964-65.

Grunneierne har imidlertid ikke lyktes med å finne igjen kontraktene i egne arkiver. Det er rettet forespørsel til Agder Energi om fremleggelse av aktuelle avtaler for erverv av fallrettighetene, men så langt er disse ikke fremlagt.

Selv om dette er et privatrettslig forhold, vil det ha betydning for kraftverksøkonomien dersom fallene må erverves på nytt, og dermed også påvirke den samfunnsøkonomiske vurderingen av tiltaket. Grunneierne mener derfor at de privatrettslige forholdene også bør utredes.

3. Innspill til utredningsprogram

Det vises til Agder Energis forslag til utredningsprogram, som i hovedtrekk anses som dekkende. Videre vises det til Evje og Hornnes kommunes innspill til utredningsprogram. I tillegg til dette er det enkelte forhold som grunneierne fremholder som særlig viktige å utrede:

3.1 Konsekvenser for landskap

Syrtveitfossane er ett av de få gjenstående fossefallene i Otra som ikke er utbygd til kraftproduksjon. Den står sentralt i landskapsbildet nord i Evje og Hornnes kommune. Vannslippet i fossen er regulert fra Byglandsfjord hvor det i konsesjonen er fastsatt vilkår om minstevannføring på 15 m³/s. Gjennomsnittlig vannføring er likevel mellom 120 og 150 m³/s, i hovedsak for å sikre produksjonsvann til nedenforliggende kraftverk. Det gjør at Syrtveitfossane langt på vei oppfattes om et naturlig fossefall.

I utredningen av Syrtveitfossane som landskapselement, må det kartlegges og ta bilder av fossen med dagens «normalvannføring» på 120-150 m³/s. Det er således endringen i vannføringen fra dagens normalvannføring til minstevannføring som må dokumenteres.

3.2 Konsekvenser for reiseliv

Det er stor aktivitet i og rundt Syrtveitfossane, og området er særdeles viktig for reiselivet i Evje og Hornnes. Fossen er en turistattraksjon og det er en stor rasteplass langs elven som benyttes hyppig, særlig i sommerhalvåret. Rasteplassen er opprustet det siste året med bl.a. ny lyssetting og hogging av trær for å gi bedre sikt til fossen. Fossen er også et populært turmål til fots eller på sykkel, og nasjonal sykkelrute nr. 3 går langs vassdraget. Rett nedenfor fossestrykene er det egnede badeplasser.

TrollAktiv benytter fossen til elvesportsaktiviteter. Selskapet er den største reiselivsaktøren, har om ca. 30 000 årlige gjester hvorav ca. 15 000 er rafting-gjester. Virksomheten bidrar således til betydelig reisevirksomhet til regionen, noe som gir ringvirkninger til annet lokalt næringsliv som overnattingssteder, serveringssteder og butikker, samt andre turistattraksjoner i distriktet.

Ved en utbygging med minstevannføring på 15 m³/s vil det ikke være mulig å tilby rafting i elven og selskapet må mest sannsynlig legge ned eller vesentlig redusere sin drift. Det vil også få konsekvenser for lokalsamfunnet i form av sysselsetning, handel og næringsliv generelt. Både direkte og indirekte virkninger av en eventuell nedleggelse av selskapet må kartlegges. Vurderingen må også gjøres opp mot Evje og Hornnes kommunes målsetning om økte besøkstall i kommunen, jf. kommuneplanens handlingsdel og økonomiplan 2021-2024 side 9.

3.3 Konsekvenser for fiske og friluftsliv

Syrtveitfossane benyttes til fiske av ørret og den særegne arten Byglandsfjordbleke. Bleken lever blant annet i elvestrekningen nedenfor Byglandsfjord og ned til Fennefoss, og er en ettertraktet fisk for sportsfiskere. Grunneierne har fiske- og garnrettigheter i elven, og det selges også fiskekort gjennom Otra fiskelag.

Utredningen må omfatte endring i oppvekst- og levevilkår for fiskebestandene i elven som følge av reduksjonen i vannføringen, og hvilken betydning dette vil få for bestanden og mulighetene for å opprettholde fisket i vassdraget.

Mulighetene for ferdsel med båt i vassdraget med redusert vannføring må utredes.

Grunneierne er også bekymret for at redusert vannføring vil føre til gjengroing av elvebreddene, og dermed redusert fremkommelighet til vassdraget. Dette må utredes. Videre påpekes det at gjeldende manøvreringsreglement åpner for store endringer i vannføringen over døgnet, noe som får betydning for stranding av fisk. Ferdsele ned til vassdraget vil også kunne bli betydelig forringet ved store variasjoner i vannføringene, ved at breddene blir sleipe og/eller isete. Også dette må utredes.

Utløpet fra kraftverket er planlagt i området hvor badeplassen ligger. Konsekvensene for denne og mulighetene for å opprettholde badeplassen må utredes.

3.4 Konsekvenser for naturmangfold

Syrtveitfossane er viktig for naturmangfoldet, herunder for fisk som Byglandsfjordbleken og fugler som havørn og svartbak.

Evje og Hornnes kommune har registrert en lokalitet for naturmangfold i Syrtveitfossane, nedenfor Holteøyane. Lokaliteten er benevnt «Ikke-forsuret restområde (hurtigstrømmende elv)», men i brev til grunneierne 15. mars 2006 (vedlegg 1) hvor lokaliteten er inntegnet på kart, er det uttalt at «'[e]lvestrekning viktig for fuglelivet' e.l. ville vært mer betegnende» for lokaliteten. Området er vurdert som viktig med høy lokal verdi, på grunn av sin betydning som overvintringssted for bl.a. sangsvane. Fuglene er svært følsomme for forstyrrelser.

Det fremgår av meldingen pkt. 8.8.4-8.8.7 at naturmangfoldet i området for øvrig er lite undersøkt. Det er derfor påkrevd med grundige undersøkelser og registrering av plante-, dyre- og fuglelivet i området, slik at konsekvensene for naturmangfoldet blir tilstrekkelig kartlagt og vurdert.

3.5 Konsekvenser for grunnvann og vannuttak

Flere av grunneierne på Syrtveit benytter grunnvann som vannforsyning. Redusert vannføring i Syrtveitfossane kan redusere grunnvannsnivået og dermed også kvaliteten av grunnvannet. Faren for reduksjon/forringelse av grunnvannet må utredes i konsekvensutredningen. Det er ikke tilstrekkelig med en forsikring om alternativ vannkilde.

Videre er det etablert velteplass og tilkomst til vassdraget for vannuttak for alle gårdene på Syrtveit. Dette vannuttaket skal blant annet sikre tilstrekkelig vannforsyning til husdyr ved eventuell vannmangel og i tilfelle brann. Behovet for tilstrekkelig vannuttak må sikres også ved en eventuell utbygging.

3.6 Andre forhold

Til sist vies det til at også forhold som erosjon og sedimenttransport, samt konsekvenser av kanalisering ved utløp må utredes.

Vennlig hilsen

Dæhlin Sand Advokatfirma AS

Mari Kjellevold Bryggfeld
Advokat